

Les llengües i les literatures a la primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Definició i finalitat de l'àrea de llengües i literatures

Al'Escola Andorrana, la llengua s'entén com a un mitjà social de comunicació i com un instrument de representació, interpretació i comprensió de la realitat, de construcció, apropiació, transformació i difusió de coneixement, i d'organització i autoregulació del pensament, de les emocions i de la conducta. Per aquest motiu, i atès que la nostra és una societat multilingüe i multicultural, que es caracteritza per la diversitat de mitjans de comunicació i la varietat d'usos i registres lingüístics i literaris, l'aprenentatge es recolza en l'ús social de la llengua.

Aprendre llengües no consisteix només en adquirir nous codis, sinó en apropiar-se dels recursos necessaris per participar en activitats socialment situades, pròpies de la societat contemporània, les quals empenyen a l'aprenent a realitzar accions que donen sentit i funcionalitat a allò que fa. Les llengües s'aprenen emprant-les. L'aprenentatge no és un procés d'interiorització de coneixements abstractes ni una activitat cognitiva individual, sinó un procés de participació, de socialització i resocialització col·lectiva, el qual es concreta en una determinada situació comunicativa, que té uns objectius específics i que es materialitza en la producció de textos multimodals, de tipologia diversa, en un gran ventall d'àmbits d'ús, com ara el social, el literari, l'artístic, el periodístic o el científic.

Vivim en una societat cada cop més diversa i plural, i per tant, l'aprenentatge també té en compte que els aprenents són parlants plurilingües. Aquesta concepció suposa un canvi en la didàctica de la llengua en diferents aspectes, atès que no s'aprenen les llengües una a una sinó que hi ha una mena de base comuna interlingüística que fa que en l'aprenentatge d'una d'elles s'estiguin aprenent també les altres amb les quals cal relacionar-la perquè s'apregui adequadament.

- Integració dels objectius de totes les llengües
- Explotació de les estratègies d'adquisició i de les transferències d'una llengua a una altra
- Harmonització dels procediments d'ensenyament i d'avaluació
- Planificació i posada en pràctica d'activitats d'ús i de reflexió
- Ús de diverses llengües i d'estratègies de mediació quan la situació comunicativa ho requereix
- Valoració i reconeixement del repertori plurilingüe i pluricultural de l'alumnat
- Atenció a la diversitat de cultures en l'horitzó d'una societat interconnectada

L'Escola Andorrana, per tant, defineix el seu projecte d'ensenyament a aprenentatge de llengües d'aquesta manera: de primer la llengua base de l'aprenentatge és la llengua del país;

integra en aquests projecte les dues llengües de veïnatge, el francès i el castellà que es treballaran molt interconnectades amb la llengua del país; i l'anglès, que en aquests moments representa una mena de *koine* que facilita la comunicació amb molts diversos àmbits i cultures. Atès, però, que aprendre una llengua implica aprendre a usar-la en contextos, registres i situacions diverses que requereixen usos lingüístics, i discursius concrets, cal que aquest aprenentatge es recolzi en les diverses llengües que formen part del repertori lingüístic de cada aprenent.

D'altra banda, el fet plurilingüe també interpel·la la pluriculturalitat i la interculturalitat. En aquest sentit la literatura té un paper clau en el procés del desenvolupament personal i en la construcció de la identitat plural individual i social. Alhora que afavoreix la participació en la vida cultural i l'apropiació i enriquiment i recuperació de la memòria de la cultura pròpia, i l'accés a altres cultures, nacionals i transnacional per fomentar així l'entesa intercultural. En aquest sentit, és

Enfocaments didàctics

Els enfocaments didàctics de les llengües tenen com base el currículum vivencial basat en l'experiència, és a dir, el currículum orientat a l'acció, i que atorga un paper rellevant a l'activitat reflexiva de l'aprenent.

Un primer d'aquests enfocaments que se'n desprèn és l'**enfocament comunicatiu**, que té com a objectiu central que l'alumnat aprengui les llengües a partir del seu ús funcional, tot aconseguint tasques socials de manera col·laborativa en contextos i pràctiques comunicatives diverses. És a dir, prioritza el desenvolupament de les habilitats lingüístiques i comunicatives dels aprenents. A l'aula, en totes les àrees curriculars, ja que en el seu aprenentatge es necessita la llengua, es tradueix en situacions comunicatives

essencial construir un espai que permeti als infants sensibilitzar-se cap a diverses maneres d'expressió, coneixement i relació de les societats humanes, ampliant o aprofundint la reflexió sobre el llenguatge en tant que objecte complex i multidimensional i practicant un coneixement experiencial de la literatura en el que es destaquï el respecte comú a la diversitat cultural.

Per últim, el procés d'ensenyament i aprenentatge de les llengües no es pot deslligar del procés de construcció dels sabers vinculats a cadascuna de les àrees de coneixement presents en el currículum de primera ensenyança. No n'hi ha prou amb incloure l'educació literària en les diverses pràctiques educatives, ni amb articular totes les llengües de l'escola en totes les seves dimensions -oral, escrita i literària-; cal tenir present que les llengües articulen qualsevol aprenentatge i que en totes les àrees es precis accedir al coneixement a partir de la lectura o producció de textos multimodals.

significatives i amb projecció social, donant importància a les experiències personals i a la reflexió sobre els processos d'aprenentatge.

Uns altres enfocaments que permeten assolir les finalitats de l'assignatura, sobretot la concepció del parlant plurilingüe, són els que s'anomenen els **enfocaments plurals de l'ensenyament-aprenentatge de llengües i les cultures**.

Aquests enfocaments parteixen de la idea que l'ensenyament de llengües es planteja a partir de la consideració de la diversitat lingüística. És a dir, suposa tenir en compte i valoritzar els repertoris plurilingüals i pluriculturals propis dels alumnes. Això suposa introduir a l'aula diversitat de llengües per reflexionar sobre elles (el que s'anomena "éveil aux langues"). Reconèixer les seves altres llengües i cultures fomenta l'apropiació de les llengües escolars i el

desenvolupament de totes les habilitats relacionades amb usos i coneixements culturals. En aquesta mateixa línia també és molt important l'atenció a les llengües de la mateixa família lingüística, en el cas d'Andorra les romàniques, (el que s'anomena "intercomprensió de llengües de la família lingüística"). Així mateix és essencial ensenyar i aprendre les llengües de forma integrada (l'enfocament que s'anomena didàctica integrada de llengües), i no aïlladament, abordant allò que és comú i allò que és diferent entre elles per tal que l'usuari plurilingüe empri recursos d'altres llengües per resoldre obstacles comunicatius, per transferir aprenentatges entre llengües o per establir relacions metalingüístiques i interculturals, entre d'altres. En aquest sentit, es considera fonamental la coordinació de l'ensenyament de totes les llengües escolars per tal de fer visibles les relacions entre llengües i cultures.

Finalment, també **l'enfocament de la literatura** adopta un paper clau per l'ensenyament-aprenentatge de les llengües. A través del desenvolupament d'habilitats de recepció i d'expressió estètiques, imaginàries i lúdiques, la competència literària facilita l'apropiació de referències culturals que fonamenten i nodreixen les llengües, sense les quals no es podia entendre la diversitat d'usos comunicatius.

A més, la literatura afavoreix la imaginació i creativitat de l'alumnat i desenvolupa el seu sentit crític. La literatura i la ficció tenen un paper clau per desenvolupar la seva personalitat i identitat. Perquè les obres ens fan compartir altres experiències humanes, alhora permeten comprendre millor les pròpies experiències i viure millor les emocions, sentir-se menys soles i augmentar l'empatia. De la mateixa manera permeten veure i experimentar la realitat d'altres maneres i són, en aquest sentit, una forma de conèixer-se millor i comprendre millor.

Per tant, participen en la formació, enriquiment i adaptació de la identitat plural personal.

En la primera ensenyança, és important que l'alumnat accedeixi a varietat de manifestacions literàries de les llengües que aprèn, que els presentin diversitat de gèneres literaris. Les obres literàries i les seves adaptacions o versions a altres gèneres permeten familiaritzar-se amb múltiples suports i eines d'expressió multimodals. En això constitueix una iniciació necessària als diferents gèneres discursius, i mitjans i tecnologies de la comunicació.

Atès que un dels condicionants de l'enfocament és, com ja s'ha dit, l'ensenyament experiencial, orientat a l'acció, això fa més evident que la literatura és una producció cultural que es comparteix i que està basada en diversitat de sistemes semiòtics i diversitat de llengües. Les pràctiques culturals relacionades amb la literatura i la ficció, en general, participen en l'establiment de referències comunes. Acostumen també a compartir i respectar interpretacions i experiències pròpies molt diferents. En aquest sentit, promouen la complicitat tant com el debat i en tot cas nodreix el imaginari col·lectiu.

En resum, l'ensenyament de la literatura s'ha de focalitzar en quatre aspectes fonamentals de l'ensenyament de les llengües:

1. el desenvolupament personal,
2. la formació de la identitat plural,
3. la participació activa, reflexiva i crítica en la vida social,
4. l'apropiació, transformació i transmissió de la memòria cultural.

Eixos competencials

Un dels eixos que ajuden a determinar les competències és el dels mitjans de comunicació que vehicula la llengua, és a dir, la llengua oral i l'escripta. Pensant en la nostra societat actual, s'han de considerar els audiovisuals que ens fan considerar la multimodalitat de l'oral i l'escript. Això suposa que parlem de l'eix oral multimodal i l'eix escrit multimodal o literacitat, que donat que parlem de diversitat de llengües, sistemes de comunicació i cultures l'anomenarem "pluriliteracitat". Aquest eix comunicatiu és comú a tots els aprenentatges de les diferents àrees de primera ensenyança: medi social i natural, matemàtiques...

Hi ha un segon eix relacionat amb la funció retòrica que determina els registres i usos literaris propis de l'àrea lingüística, el qual reinterpreta la llengua parlada i l'escripta.

A més caldrà considerar respecte als anteriors eixos les activitats i estratègies lingüístiques, tal com les defineix el MEQR, d'interacció-mediació (actuar com a intermediari en una situació de comunicació donada), de producció i de recepció. Segons això:

- l'eix oral multimodal, considerant les tres activitats, ens definirà la competència oral
- l'eix de l'escript multimodal se centrarà en la recepció, la competència lectora, i producció, la competència escrit